

ПАЭЗИЯ НІЛА ГІЛЕВІЧА – ДУШЫ РАЗГОРНУТАЯ КНІГА

У адказах на пытанні анкеты, прапанаванай часопісам “Дзеяслоў” (2005), народны паэт Ніл Гілевіч з вышыні жыццёвага і творчага вопыту катэгарычна і непарушна зазначыў, што “ў лірыцы спрэс, усё ў ёй мая біяграфія, усё у той ці іншай меры – жыццё маёй душы і сэрца” [4, с. 388]. Толькі творца, які пісаў “душой і сэрцам”, мог даць такое абсалютна гілевічаўскае азначэнне сутнасці паэтычнага майстэрства ў інтэрв’ю газеце “Звязда” (1987): “Можа, сапраўдная сутнасць паэзіі якраз у гэтым – што яе нельга дакладна акрэсліць і сфармуляваць? Тым не менш для сябе я адказ маю: паэзія – гэта тое, што дазваляе мне найлепшым чынам сказаць людзям пра самае запаветнае, пра самае дарагое, пра самае балючае. А колькі ў ёй жывапісу, колькі філасофіі, колькі публіцыстыкі – на гэта звяртаюць увагу тады, калі пачынаюць паэзію прэпарыраваць” [4, с. 352–353]. І ён будзе даастанку выдаткоўваць сваё жыццё і паэтычны дар – як і вялікі Купала – на ажыццяўленне запаветнай мары: убачыць Беларусь беларускаю, а яе народ свядомым, самадастатковым, годным гаспадаром свайго лёсу ў сваім нацыянальным доме. Але зноў і зноўку Гілевіча і яго героя даймаюць думкі (гэтак, як і Купалу калісьці) пра злавесныя сілы, што нявечылі душы людскія аблуднай хлуснёй і нахабнай жорсткасцю. І мяккі, пранікнёны голас паэта-лірыка набывае зусім іншую эмацыянальную афарбоўку. Гучыць голас паэта-трыбуна. Валадараць, як у Купалы або любімага Маякоўскага, публіцыстычна-прамоўніцкія інтанацыі. У жанравых адносінах дамінуюць такія паэтычныя формы, як заклікі, звароты, пасланні, публіцыстычныя, выразна іранічныя запрашэнні да спрэчкі, палемікі (“Зварот”, “Сябры мае!”, “Не бядуйце!”, “Будзьма!”, “Пасланне мяккага знака акадэміку N”, “Пасланне патулякам”, “Братам-праўдалюбам”, “Ці ачнёмся?”, “Дакуль жа?”, “Як доўга?”, “Як здароўе, панове?” і інш.).

Усё, што нясе адбітак гадства, пошасці і подласці, агрэсіі і зла падаецца сатырычна завострана, з’едліва, гіпербалізавана. Адпаведна мяняецца і вобразная сістэма вершаў. Злое, агіднае і небяспечнае акцэнтавана раскрываецца праз з’яўленне ў мастацкай прасторы вершаў такіх агідных стварэнняў, як жабы, слімакі, краты або праз кашмарныя сны, у якіх свінні прыйшлі на пагост “і рыюць магілы святых” [1, с. 382], а насарогі так грозна прастуюць-дратуюць зямлю насельнікаў саваны, што становіцца лірычнаму герою і жудасна, і боязна за будучы лёс таго рахманага жыхарства (“Жабы”, “Кулінар”, “Сон у бяссонніцу”, “Насарогі”). Чорнаму крумкачу з верша “Крумкач”, які вяшчуе паэту і яго лірычнаму герою змрочную перспектыву, ніколі не пазбыцца гістарычных няўдач, проціпастаўляецца актыўнасць жыццёвай пазіцыі паэта-грамадзяніна: “Я хліпаць не стану! // Я прагай здзяйснення живу. // Найперш – у пашану – // Табе я скручу галаву. // Каб гнюсна не каркаў, // Каб тут, дзе Купала хадзіў, // Рабоў-недавяркаў // Агіднай хлуснёй не пладзіў” [2, с. 18–19].

І ў творчасці, і ў жыцці пісьменнік быў здольны на сапраўдны ўчынак: зняць матэрыял, зусім не друкаваць, калі тупа рэзаўся рэдактарам твор, адмовіцца ад прэміі, ад звання беларускага акадэміка ў небеларускай акадэміі... Вядома, за ўсё трэба плаціць у нашым жыцці. За прынцыповасць – душэўным і фізічным болям. За шчырае слова ўвагі, павагі да паэта, за радасць з’яўлення таленавітых беларускіх кніг ён малітоўна прасіў для творцаў ласкі Усявышняга – “Паздароў яго, Божа”, “Дапамажы яму, Божа”.

Калі ж самому становілася нясцёрпна жыць і дыхаць, калі кашмары даймалі на яе і ў снах, калі часта сніліся могліцы, клады, пагосты, калі часта ў снах бачыліся постаці пісьменнікаў, што даўно адышлі ў вечнасць, калі гаркота біла цераз край душы, тады прасіў адхлання ў высокіх сіл нябесных: “На сцяжынках роўных і крывенькіх, //

На шляхах з імглы і цемнаты – // Колькі мне заходзіла пад векі // Да нясцерпу едкай гаркаты! // Думаў: з часам прыщярпеўся, звыкся. // Не. Пад вейкамі ўсё больш гарчэй. // Неба роднае! Пара! Схіліся // І мне горкасьць выцалуй з вачэй!” [2, с. 285].

Пра самае дарагое, малітоўна прыгожае, гістарычна святое і вечнае Ніл Гілевіч пісаў з коласаўскім эпічным размахам, паэтызацыяй вясковага побыту і прыроднай красы. Пра гэтую адметнасць мастакоўскага пісьма творцы гаварылася ў шматлікіх рэцэнзіях, артыкулах прафесійных крытыкаў і літаратуразнаўцаў В. Бечыка, У. Гніламедава, В. Каваленкі, Л. Кароткай, А. Лойкі, В. Рагойшы і інш. Пры гэтым на сур’ёзным навукова-даследчым узроўні не асэнсоўвалася праблема сяброўства (як самае дарагое, а часам як самае балючае) у мастацкай інтэрпрэтацыі Ніла Гілевіча.

Адпаведна статусу публічнага чалавека, яго неверагоднай актыўнасці – творчай, жыццёвай, грамадзянскай (паэт, публіцыст, вучоны-фалькларыст, літаратуразнаўца, грамадскі дзеяч, кіраўнік Саюза пісьменнікаў Беларусі) – фарміравалася і ягонае акружэнне. З тымі, хто быў яму блізка высокай духоўнасцю, прыныповасцю грамадзянскай пазіцыі, маральнымі якасцямі, хто не разменьваў свой талент, прыродны дар на сумнеўныя каштоўнасці і матэрыяльныя даброты, Ніла Гілевіча звязвала доўгае і шчырае сяброўства. Як, напрыклад, з І. Мележам, Я. Брылём, А. Вярцінскім, акадэмікам Р. Гарэцкім, У. Конанам, неверагодна сціплым і самаахвярным вучоным. Менавіта Гілевіч, назаўсёды развітваючыся з сябрам, назаве яго братам сваім па ўласцівым абодвум пачуцці чалавечай і нацыянальнай годнасці. Абазначыць пры гэтым выключную значнасць здзейсненага Уладзімірам Міхайлавічам: “Сёння мы перад гэтым імем ставім слова, якое дагэтуль уголас прамаўляець стрымліваліся – Вялікі Конан. Вялікі вучоны – філосаф і літаратуразнаўца. Вялікі патрыёт Беларусі. Вялікі працаўнік. Вялікі настаўнік” [6, с. 254]. Выкажа спадзеў і на тое, што нехта з вучняў У. Конана, хто “ў поўнай меры зведаў феноменальную шчодрасць яго душы” [6, с. 255], напіша вельмі патрэбную беларусам кнігу “Жыцце Уладзіміра Конана”. Разумеў, самому такой кнігі не напісаць: жыццёвай сілы было да крыўднага мала.

Аднойчы і на ўвесь жыццёвы шлях і творчы лёс перасекліся дарогі быцця ў літаратуры Івана Мележа і Ніла Гілевіча. У рэальным (мележаўскім) часе і па-за ім паэт будзе жыць і прычашчацца творчымі і грамадзянскімі памкненнямі магутнага талентам і чалавечнасцю “палескай зямлі велікана” [1, с. 356]. У 1979 годзе (праз тры гады пасля таго, як завяршыўся апошні круг зямной прысутнасці І. Мележа ў літаратурна-творчым жыцці краіны) Н. Гілевіч напіша пра аўтара “Палескай хронікі” выдатнае эсэ “Яго запавет”. Ужо і час прайшоў з таго жнівеньскага ранку 1976 года, калі ў пакой пісьменніка ў Доме творчасці ў Кактэбелі (там адпачываў і працаваў беларускі паэт) прынеслі тэлеграму, у якой было ўсяго тры словы: “Сёння памёр Мележ”, а пачуццё болю ад страты і крыўды – за што ў каторы раз абрабавана беларуская літаратура – не адпусціла.

Аўтару эсэ важна было явіць чытачу лік, чалавечае аблічча пісьменніка. Праз эсэістычныя ўспаміны развеець міф пра мележаўскую нецярпімасць да крытычных заўваг у адрас яго мастакоўскіх адкрыццяў. Слушна даводзіць эсэіст, што Мележа-творцу, Мележа-мастака абурала найперш “лёгкае абыходжанне з плёнам яго шчырага клопату”.

Згадае і мележаўскія “ўрокі павагі да літаратуры і літаратурнай працы, да калег і таварышаў па пяру, а таксама – павагі да сваіх чытачоў” [3, с. 489–490]. Пазней гэтак жа рупіўся пра свайго чытача і Н. Гілевіч, што засведчана найперш у рамане “Родныя дзеці”. Такіх урокаў, напрыклад, мележаўскай веры ў маладыя творчыя сілы, клопату пра будучае літаратуры прыпомніць маладзейшы на дзясятак гадоў Ніл Гілевіч нямала. На ўсё жыццё быў удзячны Івану Паўлавічу за яго выступленне напярэдадні 1954 года, калі рашалася пытанне на прадмет рэкамендацыі маладых аўтараў у Саюз пісьменнікаў.

Праслухаўшы вершы, якія чытаў камісіі малады паэт Гілевіч, першым выступіў Мележ. Ён не стаў разглядаць вершы, а сказаў толькі пра свой давер да творцы: “у гэтага маладога паэта я веру...” [3, с. 506]. Не падвяло чуццё на талент, было адчуванне стрыжня душы пачынаючага творцы.

Заўсёды і сам адгукаўся і душой, і словам, і падтрымкай, калі заўважаў таленавітае, новае ў літаратурна-мастацкай або навукова-філалагічнай сферы. Перажываў, непакоіўся, калі па нейкай прычыне знікаў з поля зроку хто з маладых, у каго прарэзаўся самабытны талент. Радасцю напоўнілася сэрца паэта, калі “азваўся ў “Маладосці” А. Жыгуноў – і ядрэннай падборкай. Дзякаваць богу, а то ўжо трохі трывожна было – што замаўчаў, дзе дзяваўся хлопец? Верш “Крывічы” проста выдатны! Ды на такую няпростую тэму. Аднак жа думаюць, чэрці маладыя, думаюць!” [5, с. 208 209]. Цешыла тое, што з’яўляліся і ў нас, і ў суседніх літаратурах творцы, здольныя мысліць, глыбока пранікаць у праблемы сучаснага жыцця і гістарычнае мінулае. Шчодрая душа Ніла Сымонавіча адгукнецца на прыход у літаратуру паэтэсы Л. Рублеўскай вершам-вітанням замест традыцыйнай рэцэнзіі. І так будзе заўсёды. У 2012 годзе вершам “Во калі б гахнуць!..” (таксама паэтычная рэцэнзія) прывітае выхад “Вялікага слоўніка беларускай мовы” Фёдара Антонавіча Піскунова.

Нагадае ў эсе і пра аўтарскі вечар Івана Мележа, які, па настойлівай просьбе пісьменніка, давялося весці Нілу Гілевічу 20-га красавіка 1976 года. Пададзены цікавыя факты, якія не грэх выкарыстаць настаўніку пры вывучэнні “Палескай хронікі”. Праз дзесяць гадоў рэаліі той урачыстай імпрэзы зноў нагадаюць пра сябе, запрасяцца ў верш “Апошні аўтарскі вечар Івана Мележа”, які можна лічыць ліра-эпічным шэдэўрам паэта. З’яўленне твора абумоўлена трагічнай рэальнасцю беларускага жыцця. Балюча перажываў Ніл Гілевіч чарнобыльскі лёс мележаўскага Палесся. Жыў уласным болям і болям Мележа. Думаў за яго і з ім: “Навечна пакладзены ў дол, // Не будзе ён ведаць, якая // Страшная праз дзесяць гадоў // Палессе бяда напаткае”.

Трагічны матыў набывае асобую мастацкую глыбіню праз такое натуральнае ўключэнне ў мастацкі кантэкст вобраза вербаў з любімай Мележам народнай песні. І мелодыя, і вобраз пашыранага на Палессі дрэва, што тройчы “працуе” ў сюжэтнай плыні верша, – усё ўзмацняе балючы акорд апошняй страфы: “І шэпчуцца ў нетрах жуды // Над грэбляй панікляы вербы: // Калі б не з хваробы тады, // То, пэўна, ад гора цяпер бы...” [1, с. 356].

Мележаўская прысутнасць будзе адчувацца пастаянна. Але цяпер толькі праз памяць і балючыя сны. Пра адзін з такіх сноў нагадвае верш “Сустрэча з Мележам” (1994). Прысніўся такім змучаным хваробай, як у тое апошняе лета яго жыцця. Рвануўся пагаварыць, даверыцца мудраму сябру, падзяліцца з ім сваімі пакутамі, болям: “З табою, хто лета па леце // Трымаў нашу веру, як сцяг, // У гэтым растурзаным свеце // Смялей бы глядзеў я ў прасцяг. // Сярод халуёў недалужных, // Сярод пашлякоў і сквалыг, // З табою, надзейным і мужным, // Быў меншы б трывогі ўскалых”.

Але – так ужо водзіцца ў снах – жаданы субяседнік толькі “балюча ўсміхнуўся // І знік у натоўпе няўзнак” [2, с. 97].

І ўсё ж у гады цяжкіх выпрабаванняў прыходзілі тыя, хто назаўсёды застаўся верным сяброўству, што пачалося яшчэ на пачатку 50-х гадоў. Надзвычай уразіла гісторыя адносін Ніла Сымонавіча з чалавекам, далёкім ад прафесійнай мастацкай творчасці, ад філалогіі. Яўген Дзянісавіч Стасевіч... Імя запала ў памяць, калі з’явілася ў друку яго публікацыя “Хто ты, Вядзьмак Лысагорскі?” (ЛіМ, 1999, 14 мая). Кандыдат эканамічных навук (ужо цікава і незвычайна) прапанаваў свой матэрыял не для дыскусіі, а ў дапамогу даследчыкам, якія вылучалі розныя версіі наконт аўтарства бліскучай ананімнай сатыры “Сказ пра Лысую гару” (1971). Адчувалася, што Я. Д. Стасевіч у курсе ўсіх дыскусій па праблеме: не адзін год сачыў за публікацыямі ў перыядычных выданнях.

Без прэтэнзій на арыгінальнасць аўтар артыкула прапанаваў сваю версію бачання праблемы і зусім рэзонны падыход да яе вырашэння. Быў перакананы, што паэма не з'яўляецца калектыўным творам, не мае фальклорнага паходжання. Паводле яго меркаванняў, аўтар паэмы быў адзін і вельмі таленавіты як сатырык і гумарыст. Рабіўся акцэнт на значнасці жыццёвага і сацыяльнага вопыту Ведзьмака, які дазваляў апісаць жыццё лысагорцаў “знутры”. Слушнай і вельмі да месца была прапанова браць у разлік тое, што аўтар ананімнай паэмы выдатна валодаў жывой народнай мовай.

Праз год (19 мая 2000 года) на старонках газеты “Літаратура і мастацтва” была апублікавана дыскусійная размова “Паляванне на апошняга Ведзьмака”. Удзел бралі прафесіяналы ад літаратуры – Дзмітрый Бугаёў, Міхась Тычына, Людміла Рублеўская, Янусь Малец і ўсё той жа няўрымслівы Яўген Стасевіч. Вядомых навукоўцаў пераканаць у тым, што аўтарам мог быць толькі Н. Гілевіч, не ўдалося. Пры ўсёй слушнасці аргументаў, якія прыводзілі Стасевіч і Малец. Вынікі дыскусіі падвёў у сваім паэтычным рэзюме Я. Малец: Ведзьмака так і не знайшлі, але размова была з перцам. Калі ж настэрна пачала мусіравацца ў літаратурным асяроддзі думка пра Аўрамчыка як адзінага аўтара паэмы, Ведзьмак Лысагорскі расакрэціў сваё імя. У газеце “Народная воля” ад 30.08.2003 года было змешчана аўтарскае прызнанне Ніла Гілевіча “Як быў напісаны “Сказ пра Лысую гару””. Доказна, на аснове дакументаў, канкрэтных фактаў, рукапісных чарнавікоў Ніл Сымонавіч ушчэнт разбіваў звыклыя версіі, стэрэатыпы мыслення. Аказалася не той, як хацелася многім, з'яўляецца аўтарам паэмы, якая 32 гады лічылася ананімнай. Зайздрасць да аўтара і яго таленту абумовіла патак ілжывых абвінавачванняў, абразлівых выпадкаў і паклёпаў у адрас народнага паэта. Бароніць гонар вялікага майстра той жа Яўген Стасевіч, захоплены паэтычным дарам пісьменніка, у вострым, хлёткім артыкуле “Сумнае вакол смеху, або Яшчэ раз пра Лысую гару” (“Народная воля”, 12.11. 2003).

Балюча ўспрымаў несправядлівыя закіды ў свой адрас паэт. Асабліва былых сяброў Р. Барадуліна, Г. Бураўкіна, таго ж Аўрамчыка, які цяпер называў папулярны ў народзе “Сказ...” капуснікам, раёшнікам і нават дзярмом у сваіх інтэрв'ю на радыё “Свабода”, у размовах з журналістамі часопіса “Крыніца”, газеты “Вячэрні Мінск”. Нямала кпінаў было і ў артыкуле Л. Галубовіча “Пра Ніла Гілевіча і Міколу Аўрамчыка” (ЛіМ, 03.10.2003). Кожнаму з іх даў рашучую водпаведзь зусім далёкі ад літаратурнага закулісся чытач Я. Стасевіч.

Сам жа пісьменнік не даваў волю эмоцыям: боль і крыўду, пратэст і абурэнне не выносіў “на людзі” з душы і сэрца. І тут ён аказаўся вышэй за тых, хто свядома або па эстэтычнай глухаце не хацеў прызнаць відавочнага. Праз гады (2007) адчуецца адбітак таго болу, крыўды ў паэтычнай “Прыпавесці пра лірычную мышку”. На падтэкставым узроўні дасведчаны ў перыпетыях гісторыі аўтарства паэмы “Сказ пра Лысую гару” чытач зразумее, чыё імя з гіпатэтычных аўтараў зашыфраваў Ніл Гілевіч, каго назваў “грузунчыкам лірычнай саломкі”, у каго “нічога не выйдзе з вязьма // Прэтэнзій тваіх бессаромных. // Мышою прыйшоўшы на свет // З мышынаю доляй змірыся! // Сэрцам, парваным ушчэнт, // Мову бароніць паэт. // Як Янка. Або як Ларыса” [2, с. 379].

У 2008 годзе паэт яшчэ раз прыгадае ў вершы “І я дарую вам...” і той неверагодны поспех ягонаў “найшумнай паэмы”, якую сапраўды чыталі ўсе, і гнюсную няпраўду, што гучала з вуснаў многіх: “Дасюль паэту ўдзячны просты люд. // Але ж на тое мы і самі творцы, // Каб годнае імя ўкачаць у бруд. // А дзе ж дзявацца ад прыроднай корці?” [2, с. 410].

Верш закончыць на высокай ноце даравання. З выразнай арыентацыяй на купалаўскі лёс, маральнасць і чалавечнасць нацыянальнага прарока: “Я мушу ўсім вам дараваць. І я // Дарую вам. А болей? Што ж там болей?...” [2, с. 411]. Пачаў эпіграфам з Купалы, тым жа радком і закончыў. Па-хрысціянску дараваў усім. Але быць з імі сябрамі ніколі не зможа.

Вось так закрыў паэт няпростае пытанне таленту, поспеху і сяброўства. Аднак сапраўднае сяброўства было. Са стажам за шэсцьдзясят. Як з А. Вярцінскім або з тым жа Я. Стасевічам. Непасрэдна пра сябра-дзівака пачула ад самога Ніла Гілевіча толькі на пачатку XXI стагоддзя. Здзіўляць Стасевіч умеў. Нават паэта. І ўчынкам, і шчырай радасцю з нагоды творчай удачы сябра. Адночы зрабіў яму незвычайны падарунак: выкупіў у вядомага мастака напісаны ім партрэт народнага паэта Ніла Гілевіча. Менавіта гэтым партрэтам адкрываецца першы том Збору твораў пісьменніка ў 23 тамах.

Здзівіў і мяне. Дзесьці ў снежні 2015 года на хатні нумар пазваніў незнаёмы. Адрэкамендаваўся: турбуе сябра Ніла Гілевіча. Сябруем з 1950 года, калі аказаліся ў якасці вожатых у піянерскім лагера пад Мінскам. Яўген Дзянісавіч так быў усцешаны з'яўленнем манаграфіі “Ніл Гілевіч: маштабнасць таленту і веліч асобы”, якую прэзентаваў яму пісьменнік, што палічыў патрэбным пазваніць аўтару, падзяліцца ад кнігі ўражаннямі.

У апошнія 10–15 гадоў жыцця свайго сябра Стасевіч рабіў усё, што магло б падтрымаць творчы дух і фізічныя сілы пісьменніка. З цёплай усмешкай і гумарам згадваў паэт пра тое, як рэгулярна прыносіць яму гелевыя чорныя стрыжні. Каб не было, крыў Божа, творчага прастою. Нават верш напісаў з гэтай нагоды “Яўгену Стасевічу, які ўсё дорыць і дорыць мне чорныя гелевыя стрыжні” (2010). Вельмі падводзіў зрок, таму і выкарыстоўваў толькі чорныя стрыжні. Па-гілевічаўску прызна і шчодр ацаніў добраахвотны абавязак сябра: “Вось і ўсё і ўся разгадка, // Што яшчэ не ў пекле я. // “Вінавата” ў гэтым, братка, // Людскасць-любаснасць твая” [2, с. 410].

Нагаданыя радкі ўзяты з кніжачкі “Люблю цябе, жыццё...”, якую выдаў Я. Стасевіч за свой кошт і, натуральна, без ведама паэта. Аўтар сабраў пад адной вокладкай, бадай, 60 аўтографаў на кнігах, падораных Гілевічам, і восем вершаў, прысвечаных Яўгену Дзянісавічу. Калі прааналізаваць усё, што змешчана ў кніжачцы, то сапраўды аблічча народнага паэта Ніла Сымонавіча Гілевіча раскрыецца ў новым і нечаканым ракурсе.

Трывожыўся пісьменнік і тым, як сустрэнуць кніжачку “выбранных і абсмакаваных” Стасевічам “афарыстычных радкоў з паэтычных твораў Ніла Гілевіча”. Такі падзагалавак мае кніжачка згаданых афарызмаў “Шчасце ходзіць толькі ў пары з горам” (2014). Сапраўды можна гаварыць пра пэўныя пралікі ў характары адбору афарызмаў, адсутнасці належнай іх класіфікацыі і структурыравання. Але неаспрэчным і важным з'яўляецца сам факт праведзенай работы. І не навукоўцам-філолагам, а чытачом, які быў захоплены сілай мастацкага слова Ніла Гілевіча і які меў досыць грунтоўны досвед у творчасці пісьменніка, таму і адчуваў сябе даволі ўпэўнена ў згаданых дыскусіях.

У якасці падагульнення зазначым, што праблема сяброўства прадстаўлена ў творчасці пісьменніка аб'ёмна, шырока: у паэзіі, эсэістыцы, дзённікавых запісах і мемуарнай прозе. Вырашаецца яна ў розным эмацыянальна-пачуццёвым рэгістры. Перш за ўсё з адкрытай радасцю і ўдзячнасцю тым канкрэтным асобам, жыццёвы і творчы лёс якіх нёс адбітак высокай маральнасці, грамадзянскай прынцыповасці і апантанасці ў змаганні за праўду і справядлівасць. На такое сяброўства глыбокай сардэчнасцю адгукалася шчырая душа паэта. Было яно для творцы такім, як любоў яго прасветлая да Айчыны, да маці, да бацькоўскай зямлі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Гілевіч, Н. Збор твораў : у 23 т. / Н. Гілевіч. Мінск : Кніга, 2003. Т. 1 : Вершы: 1946–1990. 416 с.
2. Гілевіч, Н. Збор твораў : у 23 т. / Н. Гілевіч. Мінск : Пантограф, 2009. Т. 2 : Паэзія: вершы 1991–2010. 496 с.

3. Гілевіч, Н. Збор твораў : у 23 т. / Н. Гілевіч. Мінск : Пантограф, 2009.
- Т. 16 : Паэты і пісьменнікі Беларусі: эсэ, штрыхі да партрэтаў, эцюды, успаміны. С. 485–506.
4. Гілевіч, Н. Збор твораў : у 23 т. / Н. Гілевіч. Мінск : Пантограф, 2010.
- Т. 18 : Літаратуразнаўства і крытыка. С. 382–390.
5. Гілевіч, Н. Збор твораў : у 23 т. / Н. Гілевіч. Мінск, 2013. Т. 21 : Выбраныя старонкі з дзённікаў: 1954–2002. 536 с.
6. Гілевіч, Н. Вялікі Конан / Н. Гілевіч // Збор твораў : у 23 т. Мінск, 2013. Т. 22 : Публіцыстыка, літаратурная крытыка, эсэістычная мазаіка, новая кніга паэзіі, вяртанне ў далёкі пачатак. – С. 254–256.
7. Люблю цябе, жыццё: штрыхі да партрэта народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча / склад. Я. Стасевіч. – Мінск : Кнігазбор, 2011. – 80 с.